

Шибасва Наталія Володимирівна
*доктор економічних наук,
доцент кафедри глобальної економіки;*

Зарігов Дмитро Олександрович
*здобувач РВО бакалавр,
Державний біотехнологічний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-484-2-18>

ФУНКЦІЇ ФЕРМЕРСТВА У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФЕРМЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Термін ферма має іншомовне походження, з латині (*firminus*) перекладається «міцний, стійкий, непохитний, постійний (наділ землі)», отже фермерство як вид економічної діяльності пов'язано із сільським господарством. Фермерство у широкому розумінні виникло у первісному суспільстві у процесі неолітичної революції, коли людство перейшло від привласнюючого до відтворюючого господарства і основними галузями економіки стали землеробство, скотарство.

Фермерство у сучасному розумінні означає вирощування сільськогосподарських культур і утримання тварин для отримання їжі та сировини. Фермерство є значною частиною сільського господарства, фермери мають вирішальне значення для суспільства, вони забезпечують його продовольством, роблять внесок у ВВП, зберігають стабільність суспільства і традиційний спосіб життя. Основні функції фермерства і фермерів, які відображають їх значення для суспільства, представлено у таблиці 1.

Систематизація функцій фермерства у сучасному суспільстві підтверджує, що значення цієї діяльності не тільки не зменшується, але й набуває нових рис, зокрема йдеться про участь у протистоянні негативним кліматичним змінам, впровадження сталих практик сільськогосподарського виробництва.

Таблиця 1

Значення фермерства у сучасному суспільстві

Основні функції фермерства				
Продовольча безпека	Внесок в економіку	Соціальний розвиток	Екологічна стійкість	Культурна
постачання продовольства, необхідного для існування людства	створення частини ВВП країни	забезпечення засобами до існування людей у сільській місцевості	відповідальність за стале управління землею та навколишнім середовищем	збереження традицій і практики землеробства, що вкорінені в культурах багатьох народів, збереження культурної спадщини та передача знань майбутнім поколінням
стійкі методи ведення сільського господарства	забезпечення робочих місць	підтримка сім'ї та громади, через надання роботи, доходу і доступу до ресурсів	допомога у зменшенні забруднення, збереженні біорізноманіття шляхом сталих методів ведення сільського господарства	
забезпечення харчового різноманіття (від зерна та овочів до фруктів і м'яса)	стимулювання економічного розвитку громад		протистояння кліматичним змінам шляхом впровадження методів, які можуть допомогти поглинати вуглець і скорочувати викиди парникових газів	
	збільшення обсягів міжнародної торгівлі шляхом експорту с.-г. продукції			

Фермерство також можна розглядати у вузькому розуміння як одну з форм підприємницької діяльності в аграрному секторі. В Україні фермерська діяльність отримала юридичне підґрунтя у 1991 році коли набув чинності Закон України «Про селянське (фермерське господарство)» [1]. Згодом був прийнятий інший Закон України «Про фермерське господарство», який є чинним і наразі [2].

Якщо у 1991 році фермерських господарств було 82 [3], то на 1 січня 2024 року кількість зареєстрованих фермерських господарств становила понад 50000 (50126), з яких статистично активними були 19665 одиниць (без урахування тимчасово окупованих територій) [4].

Перші фермерські господарства було утворено у Львівській області, на яку у 1991 р. припадало близько 44% від усієї кількості цієї форми підприємництва. Наразі географію розташування фермерських господарств суттєво розширено: вони існують в усіх регіонах України.

Аналіз Закону України «Про фермерське господарство» дозволяє визначити основні ознаки фермерського господарства. Згідно законодавства України, фермерське господарство представляє собою форму підприємницької діяльності громадян, які мають бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування. Фермерське господарство може створювати як одна особа, так і декілька громадян, які є членами однієї родини. Фермерське господарство повинно мати державну реєстрацію як юридична особа або як фізична особа-підприємець. Фермерське господарство діє на основі статуту для юридичної особи і на основі договору (декларації) про створення фермерського господарства для господарства без статусу юридичної особи. Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, може мати статус сімейного фермерського господарства, якщо у підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї. Фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця і має статус сімейного фермерського господарства, за умови

використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа-підприємець та члени сім'ї. Головою сімейного фермерського господарства може бути лише член відповідної сім'ї. Використання найманої праці сімейним фермерським господарством можливо тільки для сезонних та окремих робіт [2].

Фермерські господарства займаються як рослинництвом, так і тваринництвом. Але невеликим фермерським господарствам складно витримувати конкуренцію із великими виробниками. Окрім ринкової конкуренції, фермери стикаються із викликами, пов'язаними із кліматичними змінами. Великий негативний вплив на фермерські господарства спричинили бойові дії. Невипадково з понад 50000 зареєстрованих фермерських господарств, активними виявилися тільки 19000.

Тому система державної підтримки фермерських господарств є дуже важливою. Держава надає фінансову підтримку в обсязі коштів, визначених у державному бюджеті за наступними напрямками:

1. Компенсація частини витрат, що виникли в результаті отримання дорадчих послуг.
2. Фінансова підтримка нових фермерських господарств для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг.
3. Бюджетна субсидія на 1 га оброблюваних угідь для новостворених господарств.
4. Спеціальна бюджетна дотація за утримання корів, якщо у господарстві є п'ять і більше корів, які ідентифіковані і зареєстровані згідно із законодавством.
5. Фінансова підтримка для здійснення виробничої діяльності та диверсифікації виробництва.
6. Фінансова підтримка сімейних фермерських господарств без набуття статусу юридичної особи для купівлі сільськогосподарських земель.

Отже, фермерські господарства становлять невід'ємну складову аграрного сектора української економіки. За словами Говарда Баффета «Є різні погляди на те, як Україна виглядатиме в майбутньому ... я дуже твердо переконаний,... Найкращий шлях вперед – підтримати навіть найменших фермерів» [5].

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про селянське (фермерське господарство» № 2009-ХІІ від 20 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2009-12#Text>
2. Закон України «Про фермерське господарство» № 973-IV 19 червня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
3. Томич І. Українське фермерство: 25 років становлення. URL: <https://www.golos.com.ua/article/261049>
4. Аналіз регуляторного впливу проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження форми типового бізнес-плану створення та функціонування фермерського господарства (особистого селянського господарства)». URL: <https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/1028-1.pdf>
5. Говард Баффет: Найкращий шлях вперед — підтримати навіть найменших фермерів. URL: <https://kurkul.com/interview/1443-govard-baffet-naykraschiy-shlyah-vpered--pidtrimati-navit-naymenshih-fermeriv>